

УДК [930.2+338.48](477.86)

**ОЦІНКА САКРАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ***В.М. Кланчук¹, О.П. Тимофій¹, М.В. Кланчук²*¹ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»²Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті здійснено комплексну оцінку сакральних комплексів як складової частини рекреаційних ресурсів адміністративних районів на прикладі Івано-Франківської області для стратегічних потреб розвитку туристично-рекреаційної діяльності. Обґрунтовано здійснення оцінки ресурсів за п'ятьма кваліфікаційними структурними ознаками (фрагменти культових споруд; окремі культові споруди; комплекс культових різностильових споруд; комплекс стильових споруд; монастирські комплекси).

На території Івано-Франківської області зареєстровано 73 сакральні споруди національного та 446 – місцевого значення. На їх базі обраховано коефіцієнт пізнавальної цінності, здійснено типізацію районів, складено різноманітні тематичні картосхеми.

Оцінка сакральних комплексів Івано-Франківської області дає підстави стверджувати, що жоден з районів області загалом не є унікальним. Однак до категорії високоатрактивних відносяться 2 з 14 районів (14,3 %) – Богородчанський і Коломийський (обидва – по 0,68). 57,1 % є середньоатрактивними (Верховинський, Городенківський, Косівський, Надвірнянський, Рогатинський, Рожнятівський, Снятинський та Тисменицький). Галицький район (7,1 %) віднесено до категорії малоатрактивних, а Долинський, Калуський та Тлумацький (21,4 %) – неатрактивних.

Ключові слова: сакральні комплекси, туристично-рекреаційні ресурси, оцінка.

Вступ. Для оцінки історико-культурних ресурсів загалом та сакральних

пам'яток зокрема у суспільній географії, історії, туризмознавстві використовується багато різноманітних методів, підходів і прийомів, які тісно між собою пов'язані логічно, структурно чи у процесі дослідження. Дослідження базується на комплексі методів і принципів, за допомогою яких і було вивчено сакральні споруди як репрезентативну складову частину історико-культурних туристично-рекреаційних ресурсів Івано-Франківської області на базі виробленої авторами методики. Саме розробка такої методики оцінки сакральних споруд є актуальною для стратегічних потреб розвитку туристично-рекреаційної діяльності у плані їх адаптації до екскурсійної, виставкової, науково-дослідницької роботи.

Слід зазначити, що території міст обласного підпорядкування нами віднесено до адміністративних районів: Болехівську – до Долинського, Івано-Франківську – до Тисменицького, Калуську – до Калуського, та Коломию – до Коломийського, Яремчанську – до Надвірнянського.

Аналіз публікацій і досліджень. Окремі аспекти туристично-рекреаційних ресурсів для потреб їх оцінки розглядалися небагатьма українськими географами, економістами, істориками [1–5]. Більшість з них лише окремими аспектами торкалися власне оцінки туристично-рекреаційних ресурсів. Таким чином, розроблена авторами схема комплексної оцінки сакральних споруд на прикладі Івано-Франківської області може претендувати на наукову новизну і бути застосована з окремими змінами та доповненнями для інших адміністративно-територіальних одиниць України.

Методика досліджень. Дослідження здійснювалося у три етапи: збір опублікованих і неопублікованих джерел про сакральні споруди області; визначення критеріїв і здійснення їх оцінки; здійснення туристично-рекреаційної типізації, розробка пропозицій щодо оптимізації їх використання у туристсько-рекреаційній діяльності. Для оцінки сакральних споруд Івано-Франківської області використано методику оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів, наведену в наукових працях В. Клапчука, М. Клапчука та О. Клапчук [2; 3]. Дослідженню підлягали наступні елементи сакральних комплексів, які оцінювалися відповідними показниками (табл. 1).

цінності для кожного адміністративного району області.

Пізнавальна цінність місцевості не визначається величиною території, а залежить від наявності сакральних комплексів, їх збереженості, структури і пізнавальної цінності. Групування районів за пізнавальною цінністю має важливе практичне значення і слугує основою для проведення типізації районів Івано-Франківської області.

Останнім етапом дослідження було створення картосхем, для чого використано міждисциплінарний картографічний метод, що синтезує та унаочнює подану інформацію, дозволяє її впорядкувати за певними принципами. На основі аналізу

Таблиця 1

Методика оцінки сакральних комплексів

Туристично-рекреаційні ресурси	Бали, які присвоєно				
	1	2	3	4	5
<i>Сакральні комплекси</i>					
Фрагменти культових споруд	+				
Окремі культові споруди		+			
Комплекс культових різностильових споруд			+		
Комплекс стильових споруд				+	
Монастирські комплекси					+

Використавши формулу підрахунку коефіцієнта пізнавальної цінності (Кр) [2–4], що дорівнює відношенню суми отриманих балів оцінки району до максимально можливої кількості балів у цьому районі, отримано коефіцієнти пізнавальної цінності кожного адміністративного району Івано-Франківської області. Для здійснення ранжування пізнавальної цінності кожного адміністративного району використано наступну шкалу [4]: 0,86 – 1,00 – унікальні; 0,65 – 0,85 – високоатрактивні; 0,45 – 0,64 – середньоатрактивні; 0,25 – 0,44 – малоатрактивні; менше 0,24 – неатрактивні. За цією схемою оцінено сакральні комплекси адміністративних районів області.

Наступним кроком була підсумкова оцінка сакральних комплексів та встановлення середній коефіцієнт пізнавальної

карт здійснено туристично-рекреаційну ресурсну типізацію території адміністративних районів Івано-Франківської області (за сакральними комплексами), яка базувалася на виділенні та делімітації ареалів, що характеризувалися певною єдністю досліджуваного явища. Для повнішого відображення особливостей розміщення сакральних комплексів здійснено три окремих типізації, а також комплексну туристично-рекреаційну ресурсну типізацію, яка здійснена для виявлення унікальних туристичних об'єктів, що не використовуються, але можуть значно поповнитися вже наявні туристичні маршрути. Типи районів були виділені на основі обчислених коефіцієнтів пізнавальної цінності кожного адміністративного району. Для уточнення типізації застосовано також метод математичної формалізації за допомогою

Кам'яні сакральні комплекси Івано-Франківської області національного значення

Дерев'яні церкви Івано-Франківської області національного значення

446 сакральних комплексів Івано-Франківської області мають місцеве значення. Серед районів першість за кількістю споруд місцевого значення мають Коломийський (59), Калуський (49) та Городенківський (41) райони. Натомість у Верховинському районі таких об'єктів лише п'ять, у Галицькому – 10, у Косівському – 13. З п'яти кваліфікаційних одиниць сакральних комплексів 4 представлено фрагментами культових споруд, 390 – окремими культовими спорудами, 7 – комплексами культових різностильових споруд, 41 – комплексами культових стильових споруд, 4 – монастирськими

комплексами.

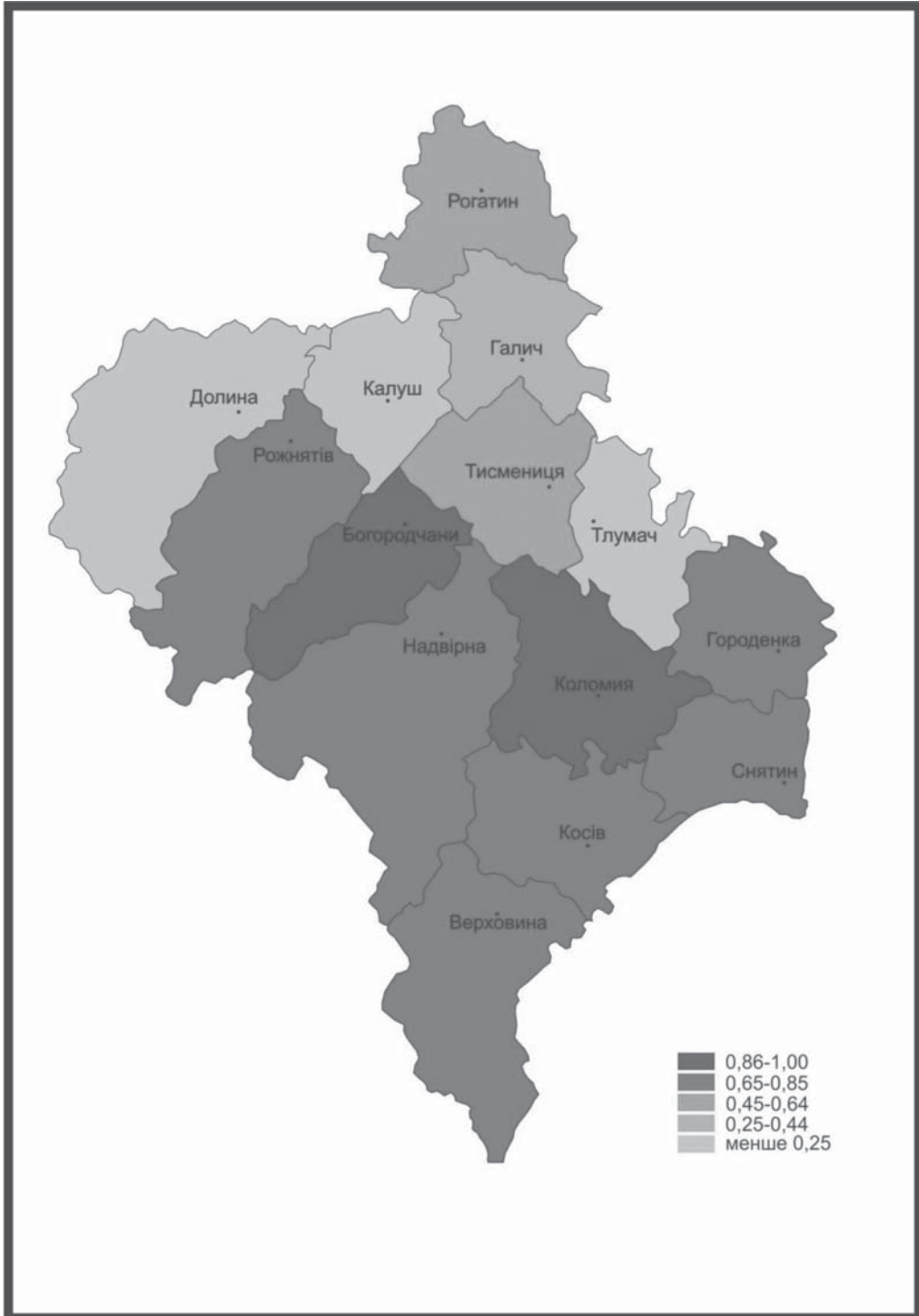
Оцінка сакральних комплексів, наведена у табл. 3, засвідчує, що жоден з районів області не є ні унікальними, ні високоатракативними. Більшість районів – 9 (Богородчанський, Верховинський, Галицький, Долинський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, Рогатинський та Тлумацький) відносяться до середньоатракативних, решта (Городенківський, Калуський, Рожнятівський, Снятинський та Тисменицький) – до малоатракативних.

Загальна кількість всіх пам'яток сакрального будівництва області пред-

Таблиця 3

Оцінка сакральних комплексів місцевого значення на території адміністративних районів Івано-Франківської області

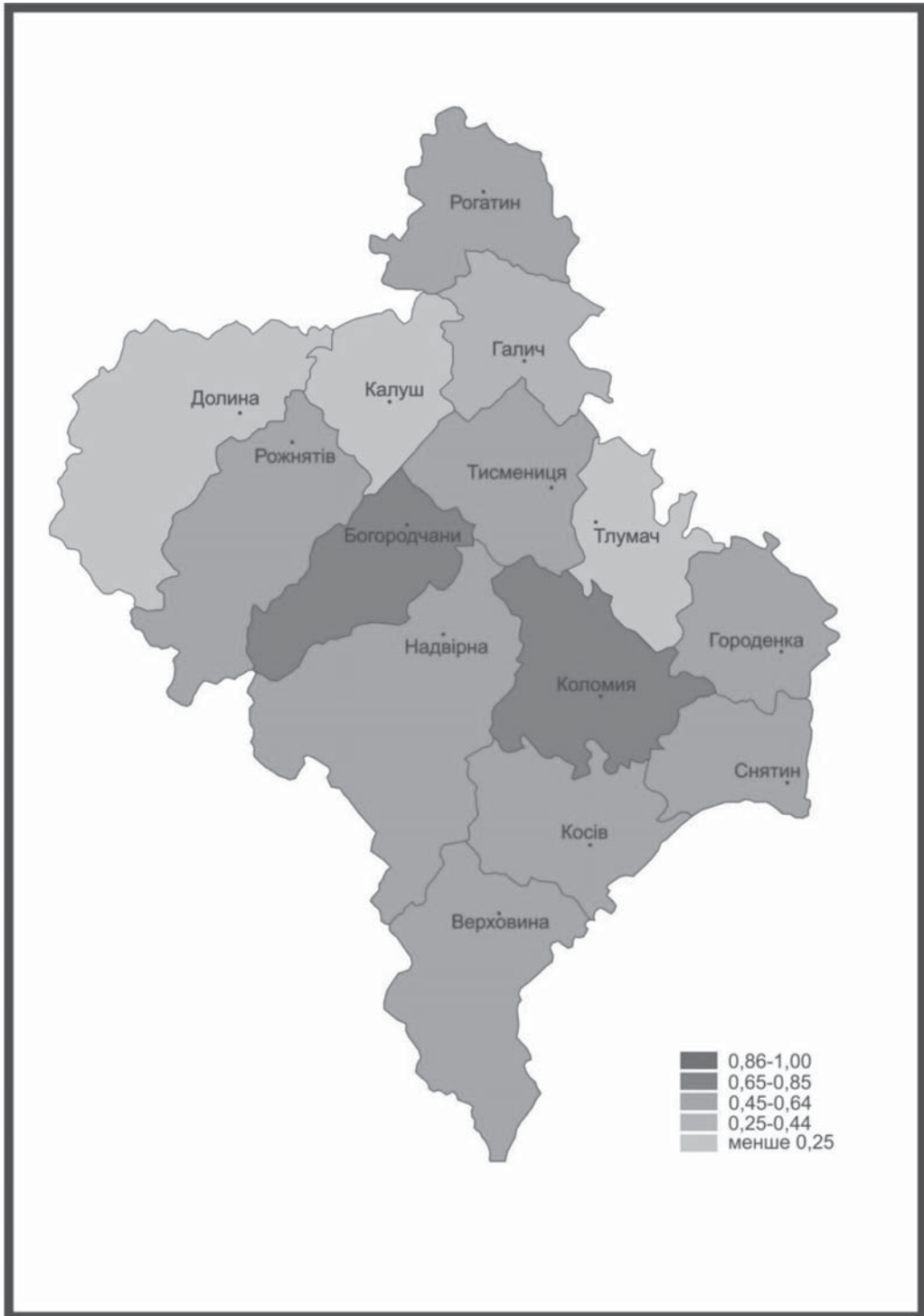
Райони	Сакральні комплекси (церкви (дерев'яні та муровані), костели, синагоги, дзвіниці, монастирські комплекси)										Сума балів	Максимальна сума балів	Коефіцієнт
	Фрагменти культових споруд		Окремі культові споруди		Комплекси культових різностильових споруд		Комплекси культових стильових споруд		Монастирські комплекси				
	Кількість	Бали	Кількість	Бали	Кількість	Бали	Кількість	Бали	Кількість	Бали			
Богородчанський	0	0	16	32	0	0	5	20	0	0	52	105	0,49
Верховинський	0	0	4	8	0	0	1	4	0	0	12	25	0,48
Галицький	2	2	29	58	1	3	5	20	2	10	93	195	0,48
Городенківський	0	0	41	82	0	0	0	0	0	0	82	205	0,40
Долинський	0	0	35	70	1	3	4	16	0	0	89	200	0,45
Калуський	0	0	44	88	1	3	4	16	0	0	107	245	0,44
Коломийський	1	1	49	98	1	3	7	28	1	5	135	295	0,46
Косівський	1	1	9	18	1	3	2	8	0	0	30	65	0,46
Надвірнянський	0	0	11	22	0	0	5	20	0	0	42	80	0,53
Рогатинський	0	0	26	52	2	6	1	4	1	5	67	150	0,45
Рожнятівський	0	0	33	66	0	0	0	0	0	0	66	165	0,40
Снятинський	0	0	39	78	0	0	3	12	0	0	90	210	0,43
Тисменицький	0	0	35	70	0	0	1	4	0	0	74	180	0,41
Тлумацький	0	0	19	38	0	0	3	12	0	0	50	110	0,45

Пізнавальна цінність сакральних комплексів
Івано-Франківської області національного значення

Пізнавальна цінність сакральних комплексів Івано-Франківської області
місцевого значення

Пізнавальна цінність сакральних комплексів Івано-Франківської області

ставлена 519 комплексами, що мають національне та місцеве значення. Оцінка сакральних комплексів Івано-Франківської області дає підстави стверджувати, що жоден з районів області загалом не є унікальним. Однак до категорії високоатракативних відносяться 2 з 14 районів (14,3 %) – Богородчанський і Коломийський (обидва – по 0,68). 57,1 % є середньоатракативними (Верховинський, Городенківський, Косівський, Надвірнянський, Рогатинський, Рожнятівський, Снятинський та Тисменицький). Галицький район (7,1 %) віднесено до категорії малоатракативних, а Долинський, Калуський та Тлумацький (21,4 %) – неатракативних (табл. 4).

креаційної діяльності дасть можливість розробити стратегію розвитку сакрального туризму в Україні.

На території Івано-Франківської області зареєстровано 73 сакральні споруди національного та 446 – місцевого значення. На їх базі обраховано коефіцієнт пізнавальної цінності, здійснено типізацію районів, складено різноманітні тематичні картосхеми.

Оцінка сакральних комплексів Івано-Франківської області дає підстави стверджувати, що жоден з районів області загалом не є унікальним. Однак до категорії високоатракативних відносяться 2 з 14 районів (14,3 %) – Богородчанський і Коломийський (обидва – по 0,68).

Таблиця 4

**Оцінка сакральних комплексів
 на території адміністративних районів Івано-Франківської області**

Райони	Коефіцієнт (місцевого значення)	Коефіцієнт (національного значення)	Середній коефіцієнт
Богородчанський	0,49	0,87	0,68
Верховинський	0,48	0,68	0,58
Галицький	0,48	0,40	0,44
Городенківський	0,40	0,70	0,55
Долинський	0,45	0,00	0,23
Калуський	0,44	0,00	0,22
Коломийський	0,46	0,90	0,68
Косівський	0,46	0,78	0,62
Надвірнянський	0,53	0,73	0,63
Рогатинський	0,45	0,56	0,51
Рожнятівський	0,40	0,80	0,60
Снятинський	0,43	0,80	0,62
Тисменицький	0,41	0,60	0,51
Тлумацький	0,45	0,00	0,23

Для прикладу, на території Львівської області 50 % районів є високоатракативними, інші 50 % – середньоатракативними.

Висновки. Отже, представлена методика оцінки сакральних споруд як одного з найважливіших туристично-рекреаційних ресурсів адміністративних районів Івано-Франківської області для стратегічних потреб розвитку туристично-ре-

57,1 % є середньоатракативними (Верховинський, Городенківський, Косівський, Надвірнянський, Рогатинський, Рожнятівський, Снятинський та Тисменицький). Галицький район (7,1 %) віднесено до категорії малоатракативних, а Долинський, Калуський та Тлумацький (21,4 %) – неатракативних.

Література

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України : методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2001. 395 с.
2. Клапчук В.М., Клапчук О.О., Клапчук М.В. Методика оцінки туристично-рекреаційних ресурсів адміністративних районів Івано-Франківської області для стратегічних потреб розвитку туристично-рекреаційної діяльності. Карпатський край. 2013. № 3. С. 119–132.
3. Клапчук В.М., Клапчук М.В., Клапчук О.О. Методика оцінки туристично-рекреаційних ресурсів Івано-Франківської області. Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму. Збірник матеріалів II Всеукр. н.-п. конф. – Львів, 2014. С. 174–186.
4. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Львів: ІРД НАН України, 1999. 78 с.
5. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 744 с.

Klapchuk V.M., Tymophiy O.P., Klapchuk M.V. RATINGS OF SACRAL BUILDINGS OF ADMINISTRATIVE DISTRICTS OF IVANO-FRANKIVSK REGION FOR ORGANIZATION OF TOURISM-RECREATION ACTIVITY.

The article provides a comprehensive rating of sacred buildings as an integral part of recreational resources of administrative districts on the example of Ivano-Frankivsk region for strategic needs of tourist and recreational activity development. It has been substantiated that the rating of resources is based on five qualification structural features (fragments of religious buildings, separate religious structures, a complex of religious variety buildings, a complex of stylistic structures, monastic complexes).

On the territory of Ivano-Frankivsk region there are 73 sacred buildings of national importance and 446 – of local significance. On the basis of them the coefficient of cognitive value is calculated. Typification of districts, various thematic map and schemes has been made.

The ratings of the sacred complexes of

Ivano-Frankivsk region gives grounds to assert that none of the districts in the region is «generally unique». However, 2 of 14 districts (14,3 %) - Bohorodchany and Kolomyja (both 0.68) - belong to the category of highly-attractive ones. 57,1 % of all (Verkhovyna, Gorodenka, Kosiv, Nadvirna, Rohatyn, Rozhnyativ, Snyatyn and Tysmenytsja) are «average attractive». Galych district (7,1 %) is classified as «low attractive», while Dolyna, Kalush and Tlumach (21,4 %) are «not attractive».

Keywords: *sacral complexes, tourist and recreational resources, rating.*